

מועדון דורות - פרשת כי תצא

מוסד המלחמה בישראל

ד"ר חזות גבריאלי

דברים פרק כא

(ו) כִּי־תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַיִּנְתְּנוּ יְקֹנֶךָ אֶל־יָדְךָ בַּיָּד וְשָׁבִיתָ שְׁבוּיָו :

אורות · אורות המלחמה · פרק א | - הרב קוק

כְּשֵׁישׁ מִלְחָמָה גְּדוֹלָה בְּעוֹלָם מְתַעֲרָר כַּח מְשִׁיחַ. עַת זְמִיר הַגִּיעַ, זְמִיר עָרִיצִים, הַרְשָׁעִים נִכְחָדִים מִן הָעוֹלָם וְהָעוֹלָם מִתְבַּסֵּס, וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. הַיְחִידִים הַנּוֹסְפִים בְּלֹא מִשְׁפָּט, שְׁבִתוֹךְ הַפְּהַפְּכָה שֶׁל שְׁטָף הַמִּלְחָמָה, יֵשׁ בָּהּ מְמִדָּת מִיַּתֵּת צְדִיקִים הַמְכַפְּרִת, עוֹלִים הֵם לְמַעַלָּה בְּשֶׁרֶשׁ הַחַיִּים וְעֲצָמוֹת חַיִּיהֶם מְבִיא עֲרֹךְ כְּלָלִי לְטוֹבָה וְלְבִרְכָּה אֶל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם בְּכָל עֲרָכִיו וּמוֹבְנָיו. וְאַחַר כֵּן כָּתוּב הַמִּלְחָמָה מִתְחַדֵּשׁ הָעוֹלָם בְּרוּחַ חֲדָשׁ וְרָגְלֵי מְשִׁיחַ מִתְגַּלִּים בְּיוֹתֵר, וְלִפִּי עֲרָכָה שֶׁל גְּדוֹל הַמִּלְחָמָה בְּכַמוּתָהּ וְאִיכוּתָהּ כִּכָּה תִּגְדֹּל הַצְּפִיָּה לְרָגְלֵי מְשִׁיחַ שְׁבָה. מִלְחָמַת הָעוֹלָם שֶׁל עַכְשָׁיו צְפִיָּה נוֹרָאָה גְּדוֹלָה וְעִמְקָה יֵשׁ בָּהּ, מִצָּרְף לְכָל גְּלוּלֵי הַזְּמַנִּים וְהוֹרָאתָ קֶץ הַמְּגִלָּה שֶׁל הַתְּיַשְׁבוּת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. בְּדַעַה גְּדוֹלָה, בְּגִבּוֹרָה עֲצוּמָה, וּבְהַגִּיוֹן עֵמֶק וְחוֹדֵר, בְּתִשׁוּקַת אֲמֵת וּבְרַעֲיוֹן בְּהִיר, צְרִיכִים לְקַבֵּל אֶת הַתְּכֵן הַנִּשְׂאָ שֶׁל אֹר ד' הַמְּתַגַּלָּה בְּפַעֲלָה נִפְלְאָה בְּעִלְלוֹת הַמִּלְחָמוֹת הַלְלוּ בְּיַחּוּד. "בַּעַל מִלְחָמוֹת זוֹרַע צְדָקוֹת, מְצַמִּיחַ יְשׁוּעוֹת, בּוֹרֵא רַפּוּאוֹת, נוֹרָא תְּהִלּוֹת, אֲדוֹן הַנִּפְלְאוֹת, הַמְּחַדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, אֹר חֲדָשׁ עַל צִיּוֹן תְּאִיר וְנִזְכָּה כְּלָנוּ מִהֲרָה לְאוֹרוֹ".

אורות המלחמה

בפרקים אלו מעניק לנו הרב מבט חדש על המלחמה. במבט הפשוט, מלחמה היא צרה גדולה מאוד. ישנם הרוגים, פצועים, נזקים ממוניים וקשיים נוספים. בכל זאת, קורא הרב לפרקים אלו בשם "אורות המלחמה". חז"ל רואים את המלחמה כדבר שיש בו גם צדדים של אור. ריבוננו של עולם הוא "בעל מלחמות" 1, והרי "כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד" 2. על כן, אם ישנן מלחמות בעולם, ודאי יש להן תפקיד. ומאחר ומלחמה היא דבר כללי וגדול מאוד, אף התפקיד שלה הוא תפקיד כללי. לפיכך, אומר כאן הרב, כאשר יש מלחמה גדולה בעולם, מתעורר כחו של משיח. העולם מתחיל להשתנות, וכל שינוי הוא לטובה.

העולם מתחדש

אחר כל מלחמה, העולם אינו רוצה לשוב אל מצבו הקודם, אלא להשתנות, להתחדש. ניתן לראות זאת במציאות. אחרי מלחמת העולם הראשונה, החלו לנשוב בעולם שאיפות לאחדות. כך קם ארגון האומות המאוחדות במטרה להשפיע שלא תהיינה עוד מלחמות. אמנם, מלחמת העולם השנייה לא נמנעה, אך זו הייתה המגמה. כך גם אחר מלחמת העולם השנייה, העולם השתנה מאוד לטובה ביחסים שבין העמים. אין פותרים בעיות בכוח, אלא נלחמים באלו שחושבים שניתן לפתור בעיות בכוח. כך מנסים היום למנוע את הנסיונות של איראן ועיראק לנהל את העולם בכוח. כשיש זעזוע, אנשים חושבים שאם כבר הייתה יציאה מהסדר, כדאי לשוב לסדר טוב יותר. זהו טבע שטבע הקדוש ברוך הוא בעולם..

גאולת ישראל

עם ישראל התקדם בדרך גאולתו בכל מלחמה. וכל התקדמות היא בחינה של משיח. בתום מלחמת העולם הראשונה ניתנה הצהרת בלפור, בה הוענק המנדט על ידי האומות להקים את המדינה היהודית בארץ ישראל. אחר כך החלו לחצים של ערבים שהביאו לקריעת עבר הירדן, ולחצים נוספים הביאו להחלטה לבצע חלוקה בארץ. מכל מקום, ההכרה הזו באה בעקבות

מלחמת העולם הראשונה. אחר מלחמת העולם השנייה הוקמה מדינת ישראל. אמנם רק בחלק מארץ ישראל, אבל ההחלטה הכללית באה אחרי אלפיים שנות גלות. המלחמה עשתה שבר עצום בעם ישראל, אך גם זעזעה את כל העולם והביאה לתחילתו של שלטון יהודי בארץ ישראל. רואים ממש עין בעין, שריבונו של עולם "בעל מלחמות, זורע צדקות, מצמיח ישועות".

גבורה והגיון עמוק

ההתבוננות הזו דורשת גבורה. יש צורך בעוצמות נפשיות רוחניות על מנת לקבל את הקשיים ולראות את הצדדים הטובים שביסורים. מבט כזה יכול להתקבל רק על ידי עמקות גדולה מאוד. המאפשרת לראות לטווח ארוך את התיקון שבזעזוע.

יש אנשים שלא מבינים את התוצאה הגדולה של מלחמת העולם הראשונה - הצהרת בלפור והתרחבות ההתיישבות היהודית. וכי מה העניין הגדול בכך שגוי הכריז על הסכמת האומות? הרי ארץ ישראל שייכת לעם ישראל, לא בגלל הכרזה של הגויים. רק הגיון חודר של ראייה למרחקים מוכיח שתקומת מדינת ישראל היא פועל יוצא מאותה הכרזה. יש אנשים שאינם מעריכים גם את תקומת מדינת ישראל. הרי מאז אנו שרויים במלחמות עם הערבים, והנה טוב יותר לשאר היהודים המפוזרים בעולם. מה הועילו חכמי הציונות בתקנתם? במה זה קידם אותנו? זהו הגיון שטחי. לא רואים את השינוי הגדול שחל בעם ישראל מאז תקומת מדינת ישראל. במבט כזה אכן עדיף שלא תהיינה מלחמות. אך הגיון חודר ועמוק רואה למרחוק שכל תהליך הגאולה השלמה, שאליה אנו מצפים, מתבסס בשלביו הראשונים על התקומה הזו.

מאמר גבריאל חזות, מתוך עיתון שבתון

צמד המילים **אויב ומלחמה** זרים לנפשו של היהודי. והנה פותח הרב קוק זצ"ל את 'אורות מלחמה' במשפט שהקים עליו לא מעט מתנגדים, בעיקר בשל חוסר הבנת דבריו: "כשיש מלחמה גדולה בעולם מתעורר כח משיח. עת הזמיר הגיע, זמיר עריצים, הרשעים נכחדים מן העולם והעולם מתבסס, וקול התור נשמע בארצנו". בפשטות ניתן לומר כי המלחמה הינה עוד כלי או מכשיר בידי האל 'לומר את דבריו' בהיותו גם שר ההיסטוריה וגם שר המלחמות. מאידך, גם בעולמו של האדם, המלחמה אינה אלא כלי להשגת ניצחון על אויבו, יהיו אשר יהיו.

שלא על פי פשט הכתוב, אני מבקש לפרש את הפסוק הפותח את פרשתנו כהוראה כללית ועקרונית של התורה לתנאים הנדרשים להצלחה במלחמה, בכל מלחמה, האישית או הלאומית. בפרוט הבא, הנגזרות הפרשניות מוצגות באופן אינטואיטיבי ולא לפי סדר מחייב. כל המשפטים הללו מתייחסים אל מאבקו של היחיד המגיע לשיאו בימים אלו של חודש אלול. אבל, גם למציאות שלנו כאן בארץ הקודש.

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ - וַיִּתְּנֶנּוּ יְקֹנֶךָ אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ.....

כדי לנצח (=וַיִּתְּנֶנּוּ יְקֹנֶךָ אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ), במלחמות הלאומיות והאישיות, צריכים להתקיים שלשה תנאים מצידו של הלוחם:

כי תצא - יש לצאת למלחמה ולא להתגונן. להעתיק את זירת הלחימה אל שטח האויב. לבטל את מחסומי ההגנה המדומים מפני יציאה למלחמה. לצאת מתפיסת 'ביתי הוא מבצרי' במשמעות של הסתגרות בגטו. לא להמתין שמא יחליף האויב את עורו, הבלגה ארוכה מידי מחלישה את כוח הלחימה. אל תמתין עד שהיצר ישלים את אחיזתו בך. להיות מוכן תמיד ליציאה למלחמה.

למלחמה - להתייחס למאבק באויב הפיזי והפנימי במונחים של מלחמה שיש לנצח בה. 'במלחמה כמו במלחמה' על כל המשתמע מכך. להתארגן ולהתנהל כמו ביציאה למלחמה ולא כאל יציאה לפיקניק. לגייס את מערכי הנפש ליציאה למלחמה. לקחת בחשבון את תוצאות המלחמה. כאשר יש זיהוי של המצב, 'לקרא לילד בשמו' מלחמה, לא להסתתר אחר 'מכבסת מילים'.

על אויבך - לזהות את האויב כאויבך ולא כאויב סתם. לוותר על תחושת 'פי הנפש' הסולדים מכל מלחמה גם כאשר הינה מוצדקת. להשלים עם הרעיון שיש לנו אויבים והיו לנו אויבים 'עד יבא שילה'. להבחין בין אוהב לאויב. "כל שנעשה רחמן על האכזרים, לסוף נעשה אכזר על רחמנים" (ר' אלעזר, מדרש תנחומא לפרשת מצורע).